

AIKUISKOULUTUSTA TUTKIMASSA

Valtioneuvoston asettama aikuiskoulutusneuvosto on teettänyt selvityksen aikuiskoulutuksen kokeilu-, kehittämis- ja tutkimustoiminnan nykyisestä laajuudesta, suuntautumisesta, ohjaus- ja toteuttamistahoista ja rahoitusjärjestelyistä sekä toiminnassa ilmenneistä ongelmista. Lisäksi tehtävänä on ollut valmistaa esitys toimenpiteistä, joihin aikuiskoulutuksen kokeilu-, kehittämis- ja tutkimustoiminnan edistämiseksi tulisi ryhtyä.

Aikuiskoulutusneuvosto asetti vaativaa tehtävää varten monipuolista asiantuntemusta omaavan tutkimusjaoston, joka koostui kuitenkin lähinnä yliopistojen aikuiskoulutustutkimusta tekevien laitosten ulkopuolisista henkilöistä. Näin siinä ei ollut yhtään esimerkiksi aikuiskoulutuksen professorin tai apulaisprofessorin viran haltijaa. Heitä ei myöskään kelpuutettu asiantuntijoina kuultaviksi.

Jaoston kokoama katsaus aikuiskoulutuksen tutkimusta harjoittavien laitosten toiminnasta on mielenkiintoinen. Siinä luetellaan eri laitoksissa tehtäviä tutkimusaiheita ja lyhyesti todetaan tulevaisuuden painotuksia. Laitosten esittely on hyvin kattava, mutta opettajien ammatillista kehittymistä koskeva tutkimus on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Jostain syystä nimenomaan opettajien ja rehtoreiden täydennyskoulutus näytetään yleensäkin jätettävän aikuiskoulutustutkimusten ulkopuolelle.

Luettelonomaisten tutkimusteemojen esittelyn lohella olisi kaivannut lisää pohdintoja toiminnassa ilmenneistä ongelmista. Erityisesti olisi ollut mielenkiintoista lukea arvioita siitä, mitä alueita tutkimus kattaa ja mitä jaoston jäsenet olisivat kaivanneet lisää. Yhteenveto ja suuntauksien arvio sekä suomalaisten tutkimussuuntien vertailu kansainvälisiin virtauksiin olisi ollut mielenkiintoinen.

Tutkimuksen edellytysten luomista koskeviin yleisiin suosituksiin on helppo yhtyä: tutkimuksen määrää on lisättävä, tutkimuksen hyödynnettävyyttä on parannettava, laajoja ja monitieteisiä projekteja tulisi käynnistää ja tutkijoiksi olisi saatava

yliopistouralle suuntautuneiden lisäksi käytännön aikuiskoulutusarkea tuntevia.

Myös ehdotus siitä, että suomalaisten pitäisi valmistautua EY:n tutkimus- ja koulutusohjelmiin, on tärkeä. Huoli tutkimustulosten huonosta leviämisestä on aiheellinen, vaikka muutamat aikuiskoulutustutkijat ovatkin olleet jo hyvin aktiivisia tutkimustietojensa levittämisestä sekä kotimaassa että ulkomailla.

Osa jaoston esittämistä toimenpide-ehdotuksista ovat helposti hyväksyttäviä, osaa on vaikea ymmärtää ja osa tuntuu jossain määrin oudoiltakin. Suositus ajan tasalla olevan tutkimusrekisterin ylläpidosta, suomalaisen tutkimustiedon entistä tehokkaammasta levityksestä ulkomaille, tutkimusmäärärahojen julkaisuudesta (mikä tarkoittanee valtiovallan rahanjakoa) ja tutkijoiden välisten yhteistyöverkkojen tukemista ovat tärkeitä, toteuttamiskelpoisia ajatuksia.

Jossain määrin yllättävää on jaoston melko vahva turvautuminen valtiovallan tukeen ja ohjaukseen. Myönteinen suositus on se, että opetusministeriö ja opetushallitus julkistaisivat aikuiskoulutuksen tutkimus- ja kehittämistoiminnan painopisteiksi katsomansa alueet.

Vaikeammin hyväksyttävä esitys on se, että opetusviranomaisten tulisi käyttää "määrärahoja myös tutkimushankkeiden täsmentämiseen portaattain syvenevässä vuorovaikutuksessa tutkijoiden kanssa." Tämä viittaa viranomaisten suureen tarpeeseen kontrolloida tutkijan toimintaa.

Hieman vaikeasti käsitettävä ohje on se, että "määrärahoja haettavaksi julistettaessa on kiinnitettävä huomiota tutkimus- ja kehittämishankkeiden kohteena olevasta toiminnasta kokemusta omaaviin jatko-opiskelijoihin mahdollisina tutkijoina". Pitäisikö heillä olla oma kiintiönsä tai tulisiko heitä suosia yliopistossa toimivien kustannuksella?

Ajan hengen mukaisesti keskeisiä tutkimusalueita pohdittaessa kannetaan huolta avoimen sektorin kilpailukyvyistä. Aikuiskoulutustutkimusta haluttaisiin suunnata entistä enemmän tarkastelemaan koulutuksen ja kilpailukyvyn välistä yhteyttä.

Valtion määrärahoja esitetään suunnattavaksi entistä enemmän kansainvälistymisen edellytyksiin, prosessiin ja seurauksiin. Kolmas nykymuodin mukainen ehdotus on se, että opetusministeriön tulee suunnata käytettävissä olevia määrärahoja "etäopetusstrategiaan ja uusien opetusteknologioiden käyttöönottoon perustuvan koulutusjärjestelmän kehittämiseen ja koulutusorganisaatioiden edellyksiin ottaa etäopetus tehokkaaseen käyttöön".

Vaikka jaosto näyttää kantavan eniten huolta ammatillisen täydennyskoulutuksen kehittämistä koskevasta tutkimuksesta, tuodaan esille se, että "koulutuspoliittisten tavoitteiden kannalta tärkeän koulutuksen sijasta ammatillinen aikuiskoulutus saattaa suuntautua maksukykyisimpien asiakkaiden tarpeisiin". Siksi haluttaisiin suunnata tutkimusta ammatillisen aikuiskoulutuksen markki-

noiden edellytysten ja vaikutusten laajaan tutkimukseen.

Myönteisenä poikkeuksena aihe-ehdotelmissa oli suositus siitä, että opetushallituksen teettämää tutkimusta suunnattaisiin aikuisten uuden yleissivistävän sisällön hahmottamiseen ja sen hankkimisen edellytyksiin sekä itseohjautuvuuden kehittämiseen.

Jaoston suositukset kohdistuvat yllättävän ka-pealle alalle. Esimerkiksi vapaaseen sivistystyöhön ei ole kiinnostus yletynyt. Opetusmenetelmien kehittämisessä on nostettu keskeiseksi etäopetus, joka edustaa vain kuitenkin hyvin pientä, joskin tärkeää osaa entistä vaikuttavampien koulutusmenetelmien kehittämisessä.

Olisi hyvin toivottavaa, jos tutkimusjaoston ehdotus herättäisi keskustelua sekä tutkijoiden että tutkimustuloksia hyväksi käyttävien parissa. Aikuiskasvatus-lehti ottaa mielellään vastaan kannanottoja, jotka liittyvät aikuiskoulutusneuvoston muistioon tai muuten tarkastelevat tutkimuksen suuntautumista ja kehittämistarpeita.

Kauko Hämäläinen